

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק כי תצא י אלול תשע"א ♦ דף היומי בבלי: חולין עה ירושלמי: פסחים נב

נושאי הדף בעלון

גידול עדרים של בני פקועות כדי להנצל מאיסורים.....חולין עה

עוף שיש בו מכה בצומת הגידין וניכר רק למומחה.....חולין עו

אכילת מצה מקמח מאוס.....חולין עז

דרכי האמורי ברפואות שאינם מובנים לנו.....חולין עח

אם שני סימנים פשוטים נחשבים לסימן מובהק אחד.....חולין עט

ברכת שהחיינו על פרי מורכב.....חולין פ

צער בעלי חיים בהריגת בהמה.....חולין פא

כפתור ופרח.....עמוד 5

על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך..

כבר תמהו רבים על ששיתפה התורה שתי טענות שאינן ממין אחד, האחת יש בה תביעה רק על העדר גילוי אהבה לישראל, שלא יצאו לקראתם בלחם ובמים. והשניה על שרצו לעקרם מן העולם, ולשם כך שכרו את בלעם לקללם. וכי יש להעלות על הדעת, שמי שרודף אחר חברו להרגו, יאשימוהו על שאין הוא נושא את כליו אחריו לבית המרחץ.

ברם, יש ביד מואב ללמד זכות על עצמם, במה שנאמר 'ויגר מואב מפני העם מאד וגו' עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו'. כיון שיראים היו מפני ישראל שסברו שישראל שונאים אותם ובאים עליהם להרגם, הרי הקם להרגן השכם והרגו, ולכן שכרו את בלעם לקללם.

אך שלמה אמר בחכמתו: 'אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חתה על ראשו וה' ישלם לך' (משלי כה), ופירש רש"י: ישלם לך, ישלימנו עמך שלא יתגבר עליך. מעתה בא הכתוב בטענה על מואב בממה נפשך, אם סבורים הייתם שישראל שונאים אתכם ובאים עליכם למלחמה, היה לכם לנקוט בעצתו של החכם מכל האדם ולצאת לקראתם בלחם ומים, ואזי מובטחים הייתם שלא יתגברו עליכם.

אלא מתוך שלא עשיתם כך, ודאי לא היתה יראתכם מפני ישראל יראת חרב, ולא הייתם יראים שמא יבאו עליכם למלחמה. אם כן, אין בידכם שום לימוד זכות על ששכרתם את בלעם לקלל את ישראל.

מובן היטב מעתה, כי כדי שתהיה הטענה על שכירות בלעם לקלל את ישראל טענה שלימה, הוצרך הכתוב להקדים 'על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים'.

עפ"י יעלת חן

גידול עדרים של בני פקועות כדי להנצל מאיסורים

בסוגייתנו מבואר שבן פקועה הבא על בת פקועה הולד הנולד מהם יש עליו כל דיני בן פקועה, וצריכה שחיטה רק מדרבנן ואין הטריפות פוסלות בה, וכן אם יגדלו עדרים מהבני פקועות, דהיינו שגם הזכרים והנקיבות יהיו בני פקועות, הרי הוולדות שלהם עד סוף כל הדורות יהיו פטורים משחיטה מן התורה, וגם אם יהיו טריפות יהיו מותרים באכילה.

וכן נפסק **בשולחן ערוך** (יו"ד סי' יג ס"ב). [בדעת תורה (שם סק"ז) הביא בשם **הראש אפרים** (סי' לו ס"ק קעה) שמוכא בשם חכמי הטבע שסתם ריאה של בהמה צפה על פני המים, וריאת בן פקועה שוקעת, ועל זה סומכים בערכאות כשהזונות הורגות ילדיהן, לבדוק אם הילד היה ילוד או הפילתו, והחילוק לדינא בזה הוא כאשר נתערבו ריאה של בן פקועה עם ריאה של עגל ילוד, ומצאו שבריאה אחת יש סימני טריפה, שאם הריאה היא של הבן פקועה, הרי היא כשירה כי אין איסור טריפה בבן פקועה, אך כתב שאין לסמוך על סימן זה בנוגע לאיסורי תורה, אך מכל מקום אם הספק היא בטריפה שאסורה רק מדרבנן אולי יש לסמוך על זה, וצ"ע].

ובשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' קל) כתב, שנתעורר לדון שהרי כהיום אין אנו בודקים את כל הטריפות, חוץ מאת הטריפות הנמצאות בריאה כמבואר **בשולחן ערוך** (יו"ד סי' לט ס"א), והטעם כתב **הש"ך** (סק"א) שאנו סומכים שרוב בהמות הם כשירות, ואם כן למה לנו לסמוך על הרוב שהוא רק בדיעבד, והרי בבן פקועה אין הטריפות פוסלת בה, ובידינו לגדל עדרים של בני פקועות שאין בהם חשש טריפה ולא נצטרך לסמוך על רוב, וכמו כן לפי שיטת כמה מהאחרונים שאין בהם גם איסור בשר בחלב, [כמבואר בפניני הלכה לעיל (ע"ד):] אם כן גם נינצל מכמה חששות של בשר בחלב.

וכתב, אבל האמת יורה דרכו שאלקים עשה את האדם ישר, וכל המוסיף גורע, וצדיק באמונתו יחיה כן קבלנו מאבותינו, וזה התורה שלנו עדי יבא משיח צדקינו בב"א.

וכן נשאל **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ח סי' קעה) שכידוע יש כמה חששות בשחיטות ובדיקת הריאה, ולמה לא נגדל עדרים של בני פקועות ושחיטתם היא רק מדרבנן, והטריפות אינה פוסלת בהם. והשיב שאין כהיום חששות בשחיטה יותר מאשר היו בדורות הקודמים, ושנית שזה רצון הבורא ב"ה שינהוג שחיטה מן התורה ושינהגו בה על פי הלכה, ויש מצוה שאדם יפריש עצמו מחשש איסור, וכמו שכתוב (ויקרא יא מז) 'להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל', ופירש רש"י שההבדלה היא בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו. ובין שנולדו בה סימני טריפה כשירה, לשנולדו בה סימני טריפה פסולה. והכל היא בגדר מצוה, וחלילה להרהר על המסורה שלנו שאפשר לנו להעמיד דת כפי הנמסר מדור דור.

עוף שיש בו מכה בצומת הגידין וניכר רק למומחה

בשו"ת קנה בשם (יו"ד סי' מט) כתב, שיש עופות שיש להם ליקוי ברגל בצומת הגידים ורק מומחה יכול להבחין בזה, ורוב האנשים גם אלו שמתעסקים עם עופות אינם מבחינים בכך, מכל מקום אם יש שינוי בעוף חייבים לבדוק את צומת הגידים, ואסור לאדם לאכול עוף עד שיביאו מומחה ויבדוק אם יש לעוף הזה ליקוי ברגל שצריכים לבדוק את צומת הגידים או לא, ואף שרוב העופות הם כשרים, כיון שהליקוי נראה לעינים ואפשר לבדוקו, אם אינו בודק הרי זה מעלים עין האיסור, כמבואר **ברשב"א** (לעיל ט. ד"ה ועוד) שאף שאין צריך לבדוק בהמה אם היא טריפה, כי סומכים על רוב הבהמות שהם כשירות, אולם את הריאה צריכים לבדוק, ואף שרוב הריאות כשירות אין סומכים על הרוב, כי כשפותחים את הבהמה רואים מיד את הריאה, ואם אינו בודק, הרי זה כמעלים עיניו מן האיסור.

וכמו כן גם ברגל שהיא דבר הנראה לעינים צריך לבדוק, ומי שאינו יודע לבדוק אסור לו לאכול בשר עד שיביא מומחה שיבדוק את העוף אם יש לה ליקוי ברגל.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' סה) כתב, שאם המכה אינה נראית אלא למומחה, אדרבה יש להוכיח מדברי **הרשב"א** שאין צריך לבדוק, שלשון **הרשב"א** הוא, שהריאה היא קרובה ומזומנת לראותה, שאם יש בה סירכא מיד תראה לעינים בפתיחת הבהמה, ואם אינו בודק נראה כמעלים עין מן האיסור, הרי שדייק לומר שמיד תראה לעינים, ולא כמו במכה שברגל שאינו נראה לעינים רק בהתבוננות והבחנה מיוחדת.

וגם כשזה נראה לעינים מיד, כתב **הרשב"א** שמעיקר הדין מותר לאכול מן הבהמה גם בלא בדיקת הריאה אם לא פתחה, רק שאין נכון לעשות כן, ומי שעושה כן הרי זה כפורץ גדר של מנהג ישראל וישראל קדושים נהגו איסור בדבר זה, הרי חוץ מהפריצת גדר של מנהג ישראל בבדיקת הריאה, היה מותר לאכול מהבהמה קודם שפתחה אע"פ שאם יפתחנה יתכן שימצא בה ליקוי, כל שכן שאין עליו חיוב ללכת לבקי ולשאול אותו אם יש ליקוי ברגל העוף.

וסיים שכמו שישראל קדושים מחמירים על עצמם לקדש עצמן במותר להם, צריכין שילמדו ג"כ בקיאות הנ"ל, כדי שידעו מה שלפניהם אם ימצאו שינוי כזה וישאלו שאלה למורה הוראה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום ראשון יב אלול

חולין עז

אכילת מצה מקמח מאוס

והנה כתב הטור (או"ח סי' תסו), שק שיש בו קמח וישבו עליו תרנגולים ונתלכלך הקמח מצואתם, אינו מחמיץ, אך יזרוק את הקמח הנדבק. והטעם שצריך להשליך את הקמח הנדבק, כתב הב"ח (ס"ב) שהקמח נמאס ואסור לאוכלו משום בל תשקצו, והט"ז (סק"ד) כתב, שכיון שצריך את המצה לצורך מצוה לאכילת מצה או לסעודת יום טוב, אין ראוי לאכול בסעודות אלו דבר שיש בו בזיון, ולכן אם אירע שלא רקדו הקמח אין כאן איסור כלל.

וביאר בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' פח) שלכן לא כתב הט"ז שיש בזה בל תשקצו, שכיון שהקמח המאוס מעורב עם קמח נקי אינו עובר על בל תשקצו, ויש בזה רק בזיון מצוה.

ויש גם חילוק להלכה בין הטעם של הב"ח לבין הטעם של הט"ז, שלפי הכלל שכתב הפר"ח שדבר המאוס לרוב העולם אם לו אינו מאוס אינו עובר על בל תשקצו, ואם לו זה מאוס גם אם לכל העולם אין זה מאוס עובר, והפרי מגדים הוסיף שגם כאשר לרוב העולם זה מאוס ולו אין זה מאוס, מכל מקום אין לעשות בו מצוה, משום שיש בזה משום 'הקריבהו נא לפחתך', לפי זה, לשיטת הב"ח שטעם האיסור הוא משום בל תשקצו, אם המצה אינה מאוסה עליו אף שהוא מאוסה על רוב העולם אין בה איסור בל תשקצו, ומותר לאכול אכילת רשות ומצוה. אבל לטעם הט"ז שהאיסור הוא משום 'הקריבהו נא לפחתך', אם המצה מאוסה על רוב העולם, גם אם עליו אין זה מאוס, אין לאכלה באכילה של מצוה, ורק באכילת רשות מותר לאכלה.

עוד הסתפק בכתב סופר, כאשר יש לו מצה מאוסה שאסור לאכלה משום בל תשקצו ועבר ואכלה, אם יצא בדיעבד ידי חובת מצות אכילת מצה, שאולי יש בזה משום מצוה הבאה בעבירה, שהרי בשעה שעושה מצוה עושה גם עבירה.

עוד הסתפק כשאין לו מצה אחרת, רק מצה מאוסה, אם מצות עשה של אכילת מצה תדחה את הלאו של בל תשקצו, אמנם גם אם איסור בל תשקצו נדחה משום המצוה של אכילת מצה, יש לומר שלא יצא ידי חובה משום שיש בזה בזיון של 'הקריבהו נא לפחתך', שהרי קרבן שאסור להביאו משום הקריבהו פסול אף בדיעבד, אך יתכן שדווקא בקרבן אם יש בזה בזיון לא יצא אפילו בדיעבד, אבל במצוה אינו מעכב בדיעבד. ולאחר שהאריך בדינים אלו סיכם את ההלכות היוצאות מתשובתו. אם נמאס הקמח עד שכל העולם מואסים בו, אסור לכל אדם לאכול גם למי שאינו מאוס בעיניו ועובר על בל תשקצו. וכן אם לכל העולם אין זה מאוס, אך לו זה מאוס אסור לאכול ועובר על בל תשקצו.

אבל אם לו אין זה מאוס והוא מאוס רק לרוב העולם, מותר לאכול אכילת רשות, אבל למצות מצה אין לאוכלו משום 'הקריבהו נא לפחתך'. אך עדיין נשאר בספק מה הדין כאשר עבר ואכל אם יצא בדיעבד, או כשאין לו מצה אחרת אם יאכל את המצה הזאת, או שלא יאכל מצה כלל.

יום שני יג אלול

חולין עח

דרכי האמורי ברפואות שאינם מובנים לנו

והוסיף הרשב"א (ח"א סי' תיג), כי נלאה לבבו למצוא את הגדר של דרכי האמורי, אך הכלל הוא שהקב"ה בתחילת הבריאה ברא רפואות, ושם את הכוחות האלה בדברים טבעיים שהשכל משיג אותם, וגם בדברים שאין השכל יכול להשיג, ולכן אמרו אב"י ור"ב בסוגייתנו שכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. אמנם כתוב בתורה (דברים י"ג) 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'.

והכוונה שגם אם אדם חלה מותר לו לקחת תרופה, ובלבד שיהא לבו לשמים ויידע שעיקר הרפואה היא מהשם יתברך, ולא שיכוין שהכל תלוי בסם הפלוני וברפואת הרופא, והוא אמרו באסא (דברי הימים ב' ט"ז י"ב) 'גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים'. ומי שחלה אסור לו לסמוך על נס, ומותר לבטוח באדם והוא שלא יסור לבו מן השם, ואמרו (ירמיה י"ה) 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ומה' יסור לבו'.

אך לבטוח בהשם ושיעשה לו תשועה על ידי האיש הפלוני מותר ומצוה. וצריך לשאול ברופאים ולהתעסק בדברים המועילים בין בדברים הטבעיים בין בסגולות, והוא אמרו (שמות כא יט) 'ורפא ירפא' ואמרו ז"ל (ברכות ס. ועוד) מכאן שניתנה רשות לרפוא לרפואות, ובכלל זה כל דרכי הרפואות אפילו מה שמועיל בסגולה, וזה מה שאמרו אב"י ור"ב בסוגייתנו כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. וזה כולל את כל האנשים אפילו חסיד שבחסידיים, ורק האנשים השלמים ושיזכיותיהם מרובות כרבי חנינא בן דוסא יכול לסמוך על הנס. וכן מותר לאדם לעשות דברים כדי שלא יחלה, ואין זה ממעט הבטחון משום שאדרבא אסור להישען על הנס.

והנה הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פל"ז) כתב, שכל תרופה שאינה מובנת בשכל היא אסורה, וזהו הכוונה בסוגייתנו כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, כלומר שכל מה שמוכן בשכל מותר. והקשה הרשב"א (שם) איך יתכן לומר שכל הדברים שחכמי האומות אינם משיגים יש בזה משום דרכי האמורי, כי יש דברים הפועלים בסגולה ואין זה פלא, אלא זה מוטבע בטבע שהחכמים אינם יכולים להבינו, כמו המגנט שחכמי הטבע אינם מבינים איך הברזל נמשך אליו, ויותר מזה ידוע ליורדי הים, שאם תוחבים מחט בחתיכת עץ הרי הוא צף על פני המים, וכשמראים לו אבן ישוט על פני המים עד שיפנה אל פני הסדן ושם ינוח.

וכן הוא הסגולות שהם מרפאים, אך החכמים אינם משיגים את טעמם, ויתכן שבספר הרפואות שעשה שלמה המלך זה כתוב, כי הוא השיג את חכמת הרפואה של אותה סגולה, ועוד אם רק בדברים הידועים מותר להתרפאות למה אמרו אב"י ור"ב כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, שאם הם דברו בדברים המובנים לפי הטבע מה חדשו לנו, והרי זה פסוק מפורש ורפא ירפא, שנתנה רשות לרפוא לרפואות.

אם שני סימנים פשוטים נחשבים לסימן מובהק אחד

מבואר בסוגייתנו שניתן לבדוק בסימני הפרדה לראות אם אביא סוס או חמור, והגמרא מביאה את הסימנים, אמר אביי, אם קולו עבה אמו חמורה, ואם קולו צלול אמו סוסה, ואמר רב פפא, אם אוזניו גדולות וזנבו קטן אמו חמורה, ואם אוזניו קטנות וזנבו גדול אמו סוסה. **בנודע ביהודה** (ש"ת, מהדו"ת אה"ע"ז סי' טו) נשאל אודות שומרת יבם שהעידו עדים שראו את היבם שלה הרוג, והכירוהו על פי סימנים שבגופו, סימן אחד שאוזנו הימנית גדולה מהשמאלית, וסימן שני שביד ימין שלו היה חסר לו אצבע, כי בחייו הרופאים כרתו לו אותה, וכן את הכלים הכירו על ידי טביעות עין, והנידון היה אם אשה זו מותרת לשוק או לא. והביא **שהבית שמואל** (אה"ע"ז סי' יז ס"ק טט) כתב בשם המהר"ל מפראג, שעל ידי סימנים אמצעיים [שאינם פשוטים ואינם מובהקים] בגוף המת, בצירוף סימנים מובהקים ביותר בכליו, מתירים את האשה, ובבית שמואל חלק על זה.

והשואל **בנודע ביהודה** פלפל לומר, שאפילו להבית שמואל שחולק על המהר"ל מפראג, היינו דווקא אם אין להם טביעות עין בכלים, שאז חוששים לשאלה שהכלים שעליו שאולים הם ואינם שלו, אולם באופן שיש טביעות עין על הכלים מתירים את האשה. והביא **שהבית שמואל** (ס"ק עג) כתב בשם משאת בנימין (ש"ת, סי' טג), שאם יש שני סימנים אמצעיים שאינם מובהקים, הרי שניהם מצטרפים להיות כמו סימן מובהק ביותר. והשואל הקשה על כך מסוגייתנו, שהגמרא מביאה שיש שלשה סימנים בפרד לראות אם הוא מחמור או מסוס, האחד שאם קולו עבה אוזניו גדולות וזנבו קטן אמו חמורה, ואם קולו צלול אוזניו קטנות וזנבו גדול אמו סוסה, ובהמשך מדייקת הגמרא מכך שסימני דאורייתא, שהרי סומכים על אלו הסימנים. ולכאורה לפי דברי המשאת בנימין מדוע צריך לשלשה סימנים בקול בזנב ובאוזנים, הרי די בשני סימנים מובהקים.

אולם **בנודע ביהודה** השיב על כך, שאין כוונת הגמרא לשלשה סימנים, אלא שני סימנים הם, סימן אחד הוא בקול וסימן שני באוזנים ובזנב, והראיה לכך שהרי רב פפא כולל את שני הסימנים ביחד שאמר 'רברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא', ולא אמר 'רברבן אודניה בר חמרא, זוטרא גנובתיה בר חמרא', שמשמע שכל אחד הוא סימן בפני עצמו. ומכך שכללם יחד משמע שבודאי דבר מצוי הוא שהולד דומה בסימן אחד לאמו ובסימן אחד לאביו, אבל שיהיה בשני סימנים דומה לאב ולא לאם אין זה שכיח, לפיכך אם אזניו גדולות וזנבו קטן הוא בן חמורה, כי אם היה בן סוסה היה צריך להיות לו לפחות סימן אחד באוזנים או בזנב כסוסה. ולענין הקול די בסימן אחד, ולכן אם קולו עבה אמו חמורה, ואם קולו צלול אמו סוסה. [אולם בהגהות ר"ד דייטש על הנודע ביהודה ציין את **דברי המדרש** (ב"ר פב טו), ושם כתוב 'ואלו הן הסימנים, א"ר יונה כל שאזניו קטנות אמו סוסה ואביו חמור, גדולות אמו חמורה ואביו סוס', ומשמע מדברי המדרש שהאוזן היא סימן בפני עצמו אף בלי הזנב]. והסיק **בנודע ביהודה**, שאשה זו מותרת מכמה טעמים, האחד, שבעצם מה שהחמירו שלא לסמוך על סימנים הוא רק חומרא מדרבנן, ומכיון שהסימן של אוזן אחת גדולה ואחת קטנה הוא דבר שאינו מצוי, לכאורה הרי זה סימן מובהק ביותר, ובפרט שהעדים ידעו במדויק באיזה צד יש את האוזן הגדולה ובאיזה הקטנה. ועוד, שגם אמרו שביד ימין נחתך ממנו אצבע. ועוד, שהם הכירו את כליו. וסיים, שאפשר להתיר את האשה אם יסכימו עמו עוד שני חכמים המפורסמים.

ברכת שהחיינו על פרי מורכב

בהלכות קטנות (ש"ת, ח"א סי' ס) נסתפק במי שברך שהחיינו על שני מיני פירות, ואחר כך ראה פרי המורכב משניהם, אם יחזור ויברך שהחיינו על ראייתו, או לא. וכתב, שאם הפרי מורכב מין במינו, לא יברך שהחיינו [וביאר בפירוש הלכה רווחת, כגון המבואר בכלאים (פ"א מ"ד) התפוח והחזרד הפרסקים והשקדין והשיזפין והרימון, אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה], שהרי אין כאן פנים חדשות. ואם הוא מורכב מין בשאינו מינו אפשר שלא יברך עליו, משום שעשאוהו בני אדם שלא ברצון הבורא ואיך יאמר על כזו בריה שהחיינו. ואף שמותרים פירות אלו באכילה, מכל מקום לענין הברכה על ראייתם מסתבר שלא יברך.

אולם תמה עליו **בשאלת יעב"ץ** (ש"ת, ח"א סי' סג), שהרי מכיון שמותר לאוכלו ולא נאסר בהנאה [שהרי רק כלאי הכרם נאסרו בהנאה], אם כן כשבא לאוכלו הרי נהנה כשרואהו, ויברך עליו שהחיינו שהרי אסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה (ברכות לה). ועוד, שהרי פעמים גוי מרכיבו ונוטעו, והוא הרי לא עשה נגד רצון הבורא לפי השיטות (סנהדרין ס). שבני נח לא הוזהרו על ההרכבה, ואם כן יברך עליו שהחיינו [כשגוי הרכיבו].

וביותר, שאף אם אכן נעבדה בו עבירה, מכל מקום הרי סוף סוף נהנה ויברך, שהרי הרואה בריות נאות של גוים מברך ברוך שככה לו בעולמו (ברכות נח), ומסתבר שאף על ממזר מברך כן, וודאי אין רצון הבורא בהם, וקל מהם פרי המורכב שאין קיומו בעולם נגד רצון ה', ואדרבה אולי הוא מצורכי העולם וישובו, שהרי הקדוש ברוך הוא גידלו ונתהווה לרצון הבורא. ואכן, הסיק שיברך עליו שהחיינו, אף שכבר בירך על המינים שהורכב פרי זה מהם.

ובעצם קושיית השאלת יעב"ץ על ההלכות קטנות, כתב בהלכה רווחת על ההלכות קטנות (ח"א סי' רסה סק"ה), שבעל ההלכות קטנות בעצמו יישב את קושיית השאלת יעב"ץ על נכון.

והיינו, שכתב (שם סי' רסה) שהרואה פרדה [שהיא כלאים] נאה, אינו מברך ברוך שככה לו בעולמו, כמו שאין מברכים שהחיינו על כלאים, משום שהוא דבר מאוס. ומה שעל גוי נאה מברך [אף שסתם גוי רשע הוא שמכעיסים ה' במעשי ידיהם שעובדים עבודה זרה. (הלכה רווחת שם סק"ג)], צריך לומר שאינו מברך שככה לו בעולמו, אלא רק אומר 'מה רבו מעשיך ה'.

או שבאמת אף על גוי מברך, משום שהם נקראים מעשי ידי ה', כמו שאמרו בגמרא (מגילה י:): מעשי ידי טובעים בים, משום ש'כולם ישובו ובקשו את ה' (ע"פ הושע ג ה). ולפי דבריו אלו, לא קשה מה שתמה עליו בשאלת יעב"ץ, כי השאלת יעב"ץ סבר שהרואה ממזר נאה מברך עליו שככה לו בעולמו, ולכן הקשה במה הוא שונה מפרי מורכב, אולם ההלכות קטנות בעצמו סובר שאין לברך על פרדה נאה שנעשית בעבירה, וכמו כן אין לברך על ממזר ופרי מורכב [בשאינו מינו] שיצרתם בעבירה, ורק גוי דינו שונה כמבואר.

צער בעלי חיים בהריגת בהמה

בנודע ביהודה (שו"ת, מהדו"ת יו"ד סי' י) נשאל בדבר אדם שזיכהו ה' בנחלה רחבה, ויש לו כפרים ויערות אשר תרמוש בו כל חיתו יער, ושאלתו אם מותר לו לצוד ביערות אלו חיות ובהמות על ידי קנה שריפה, אם יש בזה משום צער בעלי חיים. והתיר לו ה**נודע ביהודה**, וכתב שאין לחשוש משום צער בעלי חיים, משום שהורגם ואינו משאירם בחיים, ובאופן כזה אין בו איסור צער בעלי חיים [ראה שם טעמים נוספים להיתר]. אולם הוסיף, שבוודאי מידה מגונה היא לצוד בהמות וחיות סתם, וכמעשה נמרוד ועשיו הוא, ואין זה דרכי בני אברהם יצחק ויעקב. וגם יש בכך איסור שמכניס את עצמו למקום סכנה, מקום שיש שם גדודי בהמות וחיות מסוכנות, וגם גורם בזה הזכרת עוונותיו, ורק אם צריך לצודם לצורך מחייתו, מותר. וראה עוד בפניני הלכה (להלן פה): שדן בדברי ה**נודע ביהודה** אם יש בזה משום בל תשחית.

אולם **בשמש צדקה** (שו"ת, יו"ד סי' יח, נו) חלק על ה**נודע ביהודה**, וכתב שבוודאי חמור מאד הוא עון צער בעלי חיים, ואף שכתב **בעבודת הגרשוני** (שו"ת, סי' יג) שאין צער בעלי חיים אלא בשעה שהיא חיה, אבל לא כאשר הוא הורגם במיתה משונה, היינו שאין זה איסור תורה, אבל איסור ודאי יש בזה. והעובר על זה לא די שעשה את עצמו אכזרי, גם הוא מרחיק מעליו את רחמי ה', כמבואר בגמרא (ב"מ פה). שהיסורים הגיעו לרבי מחמת מעשה שהיה, שראה עגל שהוליכוהו לשחיטה, והעגל הכניס את ראשו בכנף בגדו של רבי, ואמר לו רבי שילך לשחיטה כי לכך הוא נוצר, ואמרו מן השמים שמכיון שלא ריחם על העגל כך לא ירחמו עליו מן השמים, והביאו עליו יסורים [וראה עוד מה שהובא בזה בפניני הלכה לעיל (כו)].

והנה שנינו במשנתנו, השוחט ונתנבלה בידו, והנוחר והמעקר, פטור משום אותו ואת בנו, ודקדק בתוספות רבי עקיבא איגר (על המשניות, פ"ה מ"ג אות כג) מלשון המשנה, שדווקא משום אותו ואת בנו פטור, אך עובר על צער בעלי חיים ובל תשחית. וכתב **במשנה הלכות** (שו"ת, ח"י סי' פב) בשם ספר **משכן משה** (סי' טו), שיש להוכיח מדברי רבי עקיבא איגר שעובר על צער בעלי חיים אף כשהבהמה מתה מכך, ולא כה**נודע ביהודה**, שהרי כשנוחר את הבהמה היא מתה, ובכל זאת כתב רבי עקיבא איגר שעובר משום צער בעלי חיים.

אולם דחה זאת במשנה הלכות, שבעצם בהמה טהורה נועדה לשחיטה, וכשנבראו הבהמות הטהורות התנה עמם הקב"ה שיהיו נשחטות לשם ה' וכן למאכל בני אדם, והבהמות הסכימו לכך שישחטו כמו שציוה הקב"ה, ומשום כך אם שוחטה שחיטה כשירה אין בזה משום צער בעלי חיים, אולם אם לא שוחטה אלא מנבלה הרי הוא עובר על צער בעלי חיים. ואם כן ה**נודע ביהודה** דיבר על בהמות טמאות, שבהם אין דין שחיטה וממילא אם הורגם אין בהם משום צער בעלי חיים, אולם הגרע"א דיבר בבהמות טהורות שמנבלם או נוחרם, ובזה יש משום צער בעלי חיים, מכיון שאינו שוחטם כדת וכדין. ובאמת לפי ה**נודע ביהודה**, אם ימית בהמה ויהיה לה צער מועט של המיתה, אין בכך משום צער בעלי חיים, אולם אם ימיתנה ובשעת מיתה יצעה בוודאי שיש בכך משום צער בעלי חיים, ובשחיטה כשירה אין בכך צער בעלי חיים שלכך נועדה.

ונשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לא אסור

כתיב (איכה ג ד) **'בלה בשרי ועורי שבר עצמותי וכו'**, והוא כי הלא נקטינן במסכת חולין כי אם נשבר העצם, אם עור ובשר חופין רוב עביו ורוב היקפו כשר דהדרה בריא, אך אם העור ובשר החופין בלוי ומעופש ונפסד איננו מעלה ארוכה ואבד תיקונו. וזה יאמר, מי יתן ושיבר עצמותי והשאיר עור ובשר שלמים להעלות ארוכה, אך שתי רעות נוסדו יחד, כי בלה בשרי ועורי לבל יהיו ראויים להבריא כהשתבר העצמות ואחרי כן שיבר עצמותי, הנה כי מלבד כפל עוני וצרת הצרה, גם היא היתה צרורה כפולה ומשוללת תרופה.

(אלשי"ך הקדוש, איכה)

והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים

ונ"ל בס"ד דרך רמז אילן רמז ללשון שהוא עיקרו של גוף הנקרא אילן דכתיב (דברים טו ט) **'כי האדם עץ השדה'**, שמשיר פירותיו רצה לומר שמדבר לשון הרע שעל ידי כן לוקחים ממנו תורה ומצוות שלו ונותנים לאותו שסיפר עליו, וכמו שאמר בספר חסידים באותו חסיד שבזהו אחד בבית הכנסת, וכשהלך לביתו שלח לו מנחה כלכלה של תאנים באומרו זהו תמורת הדורון שקבלתי ממך שהוא תורה ומצוות שלך, זה הוא תקנתו ורפואתו, סוקרו בסיקרה רצה לומר מייפהו בתורה, וסיקרה לשון יפוי כמו מסקרות עינים (ישעיה ג טז) והוא מייפהו בתורה דכתיב (משלי טו ד) **'מרפא לשון עץ חיים'**, וטוענו באבנים אלו התפילות שנקראים אבנים. וכמו שאמר בזוהר על פסוק **'אבנים שלימות תבנה'** (דברים כז ו) שיהיו תפילות שלמים.

(בן יהוידע לרבי חיים מברגדא)

אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וכו' כי היכי דליחזיוה אינשי וליבעי רחמי עילויה כדתניא וטמא טמא יקרא צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים

מה שהמצורע מכריז קבל עם ועדה שהוא מצורע, מלבד מה שהוא מודיע להם שיזהרו מלהתקרב אליו שלא ייטמאו, נוסף לכך הרי זו פניה נרגשת לכל הציבור שירחמו עליו להתפלל בעדו, מכאן למדו חז"ל בנין אב לכל כיוצא בו, וכמו אילן שפירותיו נושרים ממנו בטרם עת זו פורענות מן השמים, ואף אם הוא עשיר מופלג שיש לו פרדסים וכרמים רבים שכולם מניבים פירות עסיסיים חוץ מאילן אחד שהוא משיר את פירותיו, מכל מקום עצם הדבר שבאילן אחד הפירות נושרין הרי זה גילוי של מדת הדין מן השמים, ודבר זה צריך לעורר את הרבים לבקש עליו רחמים, שכל מי שעובר ורואה את הצבע האדום ירגיש את כאבו של בעל האילן וישתתף בצערו ויבקש עליו רחמים.

מכאן ניתן ללמוד עד כמה האדם צריך להזהר בכל מוצא שפתיו, ידע עד היכן מגיע כח השפעת דיבורו הן לטב והן למוטב, כמו כן יש להתבונן מכאן עד היכן חובתו של האדם להשתתף בצערו של השני, שכל פרענות חס ושלום שהוא רואה אצל מי שלא יהיה, הדבר צריך לעורר אצלו כאב והשתתפות בצערו וירבה עליו תפלה ותחנונים כדי שהלה יושע ממצוקתו.

(חכמת המצפון, מצורע)

אלול בא

לכבוד הימים הנוראים והחגים

משנת המועדים

ההכנה הראויה לחג

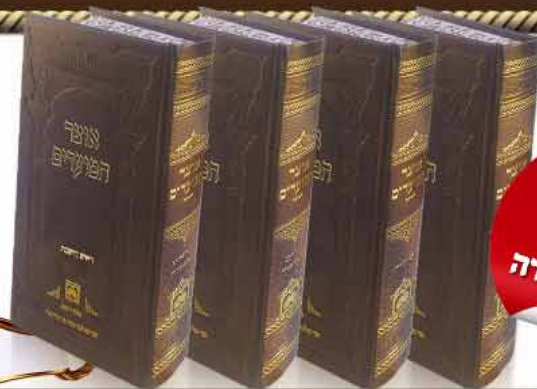
אלול, ראש השנה, עש"ת ועיו"כ,
יום כיפור, ארבעה מינים, סוכות,
שמחת תורה.

56 ₪ לכרך

אוצר המועדים

אוצרות החג בכף היד

ראש השנה, יום כיפור, סוכות,
הושענא רבה.

36 ₪ לכרך

כריכה
רכה
20 ₪ ליחידה

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66